Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 45/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen nuorten mielenterveystyön ja -palveluiden resurssien vahvistamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Suldaan Said Ahmedin /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 45/2022 vp:

> Miten saamme ahdistuksensa kanssa kamppaileville nuorille vahvempaa tukea ja
>
> minkälaisiin toimenpiteisiin ministeri on ryhtymässä nuorten mielenterveystyön ja -palveluiden resurssien vahvistamiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Nuorille suunnatut mielenterveyttä tukevat palvelut tuotetaan itsenäistä päätösvaltaa ja vastuuta käyttävissä kunnissa ja jatkossa sote-palveluiden osalta hyvinvointialueilla. Näitä kuitenkin säädellään, informaatio-ohjataan ja osin rahoitetaan valtakunnallisesti. Hallitus on ryhtynyt useisiin toimenpiteisiin ohjatakseen kuntia ja tulevia hyvinvointialueita vastaamaan koronasta aiheutuviin nuorten mielenterveyden tuen tarpeisiin.

Koronapandemiasta toipumiseen suunnatusta EU:n elpymisvälineestä osana Suomen kestävän kasvun ohjelmaa tullaan myöntämään rahoitusta lasten, nuorten ja perheiden mielenterveyden hoitoon ja tukemiseen. Ohjelma toimeenpannaan jokaisella hyvinvointialueella, ja sen ensimmäinen hakukierros on juuri päättynyt. Sosiaali- ja terveysministeriö myöntää pilarin 4 alla valtionavustuksina noin 190 miljoonaa euroa vuosille 2022–2025. Tämän investointi 1 -rahoituksen tavoitteena on edistää hoitotakuun toteutumista (mukaan lukien mielenterveyspalvelut) ja purkaa koronavirustilanteen aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa. Toimenpiteiden yksityiskohtainen kohdentaminen tehdään alueellisesti hyvinvointialueen väestön tarpeiden mukaisesti. Ainakin yhden toimenpiteistä tulee kohdentua nuoriin tai nuoriin aikuisiin, joilla on tunnistettuja tai vielä tunnistamattomia päihde- tai mielenterveyshäiriöitä. Lisäksi toimenpiteiden kohderyhmiin on sisällytetty muun muassa lapset ja nuoret, joilla on psyykkistä kuormittuneisuutta, nuoret, jotka ovat koronapandemian aikana pudonneet opinnoista tai työelämästä sekä lastensuojelun asiakkaat mukaan lukien vanhemmat ja perheet. Investoinnista tuetaan myös sähköisten palvelujen jalkautusta alueille, kuten sähköisen perhekeskuksen ja Mielenterveystalon palveluiden käyttöönottoa.

Investoinnista 2 puolestaan rahoitetaan ennalta ehkäiseviä toimia yhteensä noin 25 miljoonalla eurolla. Tarkoituksena on kohdentaa palveluita erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville asiakasryhmille investointi 1:n tapaan. Kohderyhmiin kuuluvat muun muassa lapset, nuoret ja perheet. Palvelukonsepti koostuu alueellisesta palveluohjauksesta (esimerkiksi hyvinvointi-, kulttuuri- ja liikuntalähetteet) sekä alueellisista kulttuuri-, liikunta- ja luontopalveluiden palvelutarjottimista. Kulttuuri-, liikunta- ja luontopalveluiden lisäksi palvelutarjottimille voidaan koota myös laajemmin kuntien, järjestöjen ja yhteisöjen hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta edistäviä palveluita ja toimintoja.

Hallitus on myöntänyt rahoitusta koronan aiheuttaman kuormituksen purkamiseen ja nuorten mielenterveyden tukemiseen myös aiemmin. Muun muassa valtion vuoden 2020 neljännessä lisätalousarviossa kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdennettiin 112,3 miljoonan euron lisäys lasten, nuorten ja perheiden palveluihin koronaepidemian johdosta. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman täydennyshaussa syksyllä 2021 haettavana oli viime vuoden ensimmäiseen lisätalousarvioon liittyvä 17,5 miljoonan euron valtionavustus lasten, nuorten ja perheiden mielenterveyttä tukevien palvelujen vahvistamiseen. Viime vuoden kolmannen lisätalousarvion 16 miljoonan euron rahoitus on puolestaan kohdentunut mielenterveyspalvelujen alueelliseen koordinointiin. Sosiaali- ja terveysministeriö on lisäksi myöntänyt Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle (YTHS) 5 miljoonan euron valtionavustuksen korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin ja mielenterveyden vahvistamiseen. Valtionavustuksella kehitetään esimerkiksi matalan kynnyksen digitaalisia mielenterveyden tuen välineitä, ostetaan lyhytterapiaa ja käynnistetään yksinäisyystyötä. Sosiaali- ja terveysministeriö myös esittää YTHS:n mielenterveyspalveluiden vahvistamiseksi 1 miljoonan euron vuosittaista lisäystä vuosina 2023–2026 opiskelijoiden jaksamisen ja opiskelukyvyn parantamiseksi.

Nuorten mielenterveyden tuen tarpeisiin on myönnetty rahoitusta myös jo ennen koronapandemian alkua. Tätä pitkäjänteistä kehittämistä tehdään osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa, jossa toimeenpannaan Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE) sekä kansallista mielenterveysstrategiaa. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan liittyen Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa kehitetään lasten ja nuorten arkeen vietävää, ennaltaehkäisevää mielenterveyden tukea ja sujuvia, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä sivistystoimen integroivia palvelupolkuja. Tavoitteena on esimerkiksi vastuutyöntekijämallia kehittämällä sekä ongelmien varhaisemmalla moniammatillisella tunnistamisella ennaltaehkäistä lasten ja nuorten kehitykseen ja elämäntilanteeseen liittyvien kuormitustekijöiden muuttumista mielenterveyshoitoa vaativiksi ongelmiksi. LAPE-ohjelman hankekaudella 2022–2023 nuoret on nostettu erityiseksi painopisteeksi. Kaikkien alueiden Tulevaisuuden sote-keskuksen hankekokonaisuuksissa pakollisena osana on myös psykososiaalisten menetelmien saatavuuden parantaminen nuorten perustason palveluissa mielenterveysstrategian mukaisesti. Tavoitteena on, että koulu- ja oppilaitosympäristöissä otetaan käyttöön yleisimpien mielenterveyshäiriöiden ennaltaehkäisyyn ja hoitoon soveltuvia menetelmiä. Masennukseen hoitoon soveltuvan IPC-koulutuksen on saanut

valtakunnallisesti jo noin 1 000 työntekijää opiskeluhuollossa ja muissa lasten ja nuorten palveluissa. Vuoden 2022 alusta lähtien psykososiaalisten menetelmien käyttöönottoa laajennetaan kaikkiin ikäryhmiin kaikilla Suomen alueilla yliopistollisten sairaaloiden sairaanhoitopiirien tukemana.

Nuorten mielenterveys kytkeytyy vahvasti nuorten arkeen sekä harrastus-, työ- ja opiskelumahdollisuuksiin. Nuorten mielenterveyden tukemiseen tarvitaankin myös muiden hallinnonalojen toimia. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan kuuluvat Ohjaamot ovat nuorten monialaisia palvelupisteitä, joissa eri alojen asiantuntijat tarjoavat yhdessä palveluja ja tukea työllistymiseen, koulutukseen, elämänhallintaan ja hyvinvointiin liittyen. Ajalla 1.9.2021–31.12.2024 haettavana oleva, Suomen kestävän kasvun ohjelmasta rahoitettava uusi valtionavustus kannustaa kuntia palkkaamaan Ohjaamoihin lisää sosiaali- ja terveys- sekä koulutuspalveluiden asiantuntijoita. Näin vahvistetaan Ohjaamojen resursseja ja moniammatillisuutta, joista hallitus linjasi syksyn 2020 budjettiriihessä. Sekä Ohjaamot että psykososiaalista tukea nuorille tarjoava Ohjaamoiden Onni-toiminta on päätetty vakiinnuttaa hankemuotoisesta pysyväksi toiminnaksi.

Nuorisotyön osalta keskeisimmät syrjäytymisuhan alla oleviin nuoriin kohdistuvat palvelut ovat etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta. Valtion budjetissa etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan tukemiseen on vuonna 2022 käytettävissä 32 miljoonaa euroa. Hallitusohjelman mukaisesti sekä etsivän nuorisotyön että nuorten työpajatoiminnan rahoitusta on tällä hallituskaudella vahvistettu.

Helsingissä 4.3.2022

Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén